

Examinering en herziening kwalificatiestructuur: van basis- tot keuzedeel

Een publicatie naar aanleiding van de leg-uit-bijeenkomst op 11 november 2014 van het Servicepunt examinering mbo in samenwerking met het ministerie van OCW, stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven, regisseur Herziening mbo en de MBO Raad.

Januari 2015 – versie 2.1B

Wijziging: Aanpassing hyperlinks naar website kwalificaties.s-bb.nl

1. Inleiding

Vanaf 1 augustus 2016 starten alle mbo-opleidingen met de herziene kwalificatiedossiers. Vanaf 1 augustus 2015 mag dat al op vrijwillige basis. Met de herziene kwalificatiestructuur wil de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) de aansluiting van het beroepsonderwijs op de arbeidsmarkt verbeteren, het aantal kwalificatiedossiers en kwalificaties reduceren en de overlap tussen de kwalificaties verminderen. De kwalificatie-eisen zijn beschreven in een nieuw model voor kwalificatiedossiers, dat bestaat uit een basis- en profieldeel. Daarnaast worden vakkennis en vaardigheden concreter benoemd en krijgt dit onderdeel een prominenter plaats in het model. Naast de kwalificatie zijn er ook keuzedelen. Dit nieuwe onderdeel in de kwalificatiestructuur staat in een apart document en niet in een kwalificatiedossier. Een keuzedeel is op eenzelfde wijze beschreven als een kwalificatie.

Wat betekenen deze veranderingen in de kwalificatiestructuur voor de examinering? In deze publicatie gaan we in op deze vraag en komen de volgende onderwerpen aan bod:

- de voorgenomen wet- en regelgeving (hoofdstuk 2);
- de opbouw van de herziene kwalificatiedossiers (hoofdstuk 3);
- de keuzedelen (hoofdstuk 4);
- een verwijzing naar relevante achtergrondinformatie (hoofdstuk 5).

1.1 Implementatie herziening kwalificatiestructuur

De implementatie van de herziene kwalificatiestructuur is een omvangrijk project. Op de website www.herzieningmbo.nl wordt dit overzichtelijk gepresenteerd. Een regisseur coördineert dit in opdracht van het ministerie van OCW. Het project kent vier 'lijnen':

1. De stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) stelt nieuwe *kwalificatiedossiers* van goede kwaliteit op. Ook komen er genoeg goede *keuzedelen*. Op kwalificaties.s-bb.nl vindt u alle tot nu toe gepubliceerde kwalificatiedossiers, de actuele lijst van ontwikkelde keuzedelen en een lijst met keuzedelen die nog in het toetsingsproces zitten. Zodra de Crebo-codes bekend zijn voor de herziene kwalificaties, staan ze op deze site.
2. *Voorbereiding* is belangrijk bij het herzien van de opleidingen op basis van de herziene kwalificatiedossiers en de keuzedelen. Dat geldt niet alleen voor mbo-scholen, maar ook voor leerbedrijven en bijvoorbeeld de leveranciers van leer- en examenmateriaal. De MBO Raad heeft daarom het Servicepunt Invoering Herziening Kwalificatiestructuur (IHKS) ingericht. Dit servicepunt publiceert op www.ihks.nl ondersteuningsdocumenten voor mbo-scholen voor het ontwikkelen van onderwijs op basis van de herziene kwalificatiedossiers¹.
3. Om te kunnen werken met de herziene kwalificatiestructuur moeten scholen (c.q. softwareleveranciers), DUO en SBB *processen en systemen* aanpassen. Met name de invoering van keuzedelen vereist de nodige aanpassingen. Ook de gegevensuitwisseling tussen scholen en DUO wijzigt. Binnen scholen veranderen bijvoorbeeld de

---

¹NB. Deze website is nog in ontwikkeling en komt begin februari 2015 online. Tot die tijd kunt u terecht op de website van de MBO Raad, thema kwalificatiestructuur herziening.

onderwijscatalogus en processen op het gebied van onderwijsadministratie en -logistiek. Meer informatie over deze veranderingen vindt u op www.sambo-ict.nl.

4. De herziening van de kwalificatiestructuur mbo (in het bijzonder de invoering van verplichte keuzedelen) vereist ook *aanpassing van de huidige wet- en regelgeving*. De ministeries van OCW en Economische Zaken (EZ) werken aan de noodzakelijke aanpassingen en leggen het wetsvoorstel voor aan de Eerste en Tweede Kamer.

Het Servicepunt examinering mbo is indirect betrokken bij de herziening van de kwalificatiestructuur. Het servicepunt bundelt alle informatie over examinering bij de herziene kwalificatiestructuur overzichtelijk en past de eigen serviceproducten waar nodig aan. Zie daarvoor het thema herziening kwalificatiestructuur op www.examineringmbo.nl. Het Servicepunt examinering mbo en het Servicepunt Invoering Herziening Kwalificatiestructuur werken in de aanloop naar de invoering van de nieuwe kwalificatiedossiers intensief samen om mbo-scholen op een juiste manier te informeren.

1.2. Belangrijke begrippen

Keuzedelen zijn een nieuw onderdeel binnen de kwalificatiestructuur. Gevolg: een aantal begrippen wijzigt. Hieronder staan deze toegelicht.

Kwalificatie: datgene wat een gediplomeerde aan het eind van de mbo-opleiding moet kennen en kunnen als hij/zij als beginnend beroepsbeoefenaar op de arbeidsmarkt start. Kwalificaties staan beschreven in het basis- en profieldeel van het kwalificatiedossier.

Keuzedeel: onderdeel van de beroepsopleiding dat naast de kwalificatie staat. Een keuzedeel kan verdiepend of verbredend zijn of gericht op doorstroom. Alleen bij entreeopleidingen mag een keuzedeel ook remediërend zijn.

Opleiding: de beroepsopleiding bestaat uit het basis- en profieldeel (samen de kwalificatie) en de keuzedelen.

2. Wetsvoorstel Herziening Kwalificatiestructuur

Voor de herziening kwalificatiestructuur is een wetswijziging nodig in de Wet educatie beroepsonderwijs (WEB) en de Wet op het Onderwijstoezicht (WOT). Tijdens de leg-uit-bijeenkomst presenteerde het ministerie van OCW een toelichting op de voorgenomen wet- en regelgeving. Deze is nog niet vastgesteld en dus geldt het voorbehoud van aanvaarding van het wetsvoorstel door de Tweede en Eerste Kamer. De uitgangspunten voor de aanpassing van wet- en regelgeving zijn opgesteld in nauwe samenwerking met SBB en de MBO Raad.

Voor de veranderingen in de kwalificatiedossiers is geen wetswijziging nodig. In de huidige kwalificatiestructuur kennen we immers ook kwalificaties. De wetswijziging gaat dus voornamelijk over het invoeren van keuzedelen. Daarin is opgenomen:

- keuzedelen als verplicht onderdeel van de kwalificatiestructuur;
- keuzedelen als verplicht onderdeel van de opleiding;
- examinering van de kwalificatie en de keuzedelen.

Op basis van de wetwijziging over de invoering van keuzedelen past het ministerie de onderliggende regelgeving aan, zoals o.a.

- het Examen- en kwalificatiebesluit,
- de Regeling modeldiploma mbo,
- de Regeling standaarden examenkwaliteit mbo,
- de Regeling gegevensverstrekking persoonsgebonden nummer BVE.

2.1 Tijdpad wet- en regelgeving

Hieronder vindt u het beoogde tijdpad van implementatie kwalificatiestructuur.

november 2014	Ministerraad heeft ingestemd met het wetsvoorstel en het is voor advies voorgelegd aan de Raad van State
1 februari 2015	Vaststelling van herziene kwalificatiedossiers, mits beschikbaar en van voldoende kwaliteit (zonder keuzedelen)
voorjaar 2015	Wetsvoorstel naar Tweede Kamer (en is dan openbaar)
1 augustus 2015	Vrijwillige start van opleidingen gebaseerd op herziene kwalificatiedossiers en keuzedelen (keuzedelen in studiejaar 2015-2016 in de 'vrije ruimte')
1 januari 2016	Beoogde datum inwerkingtreding wetwijziging herziening kwalificatiestructuur
voorjaar 2016	Inwerkingtreding aangepaste onderliggende regelgeving in verband met invoering van keuzedelen, waaronder het gewijzigde Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleiding WEB, de gewijzigde Regeling modeldiploma mbo, de gewijzigde Regeling standaarden examenkwaliteit mbo en de gewijzigde Regeling gegevensverstrekking persoonsgebonden nummer BVE
voorjaar 2016	Vaststelling van resterende herziene kwalificatiedossiers en alle dan beschikbare keuzedelen die van voldoende kwaliteit zijn
1 augustus 2016	Verplicht aanbieden van nieuwe opleidingen gebaseerd op herziene kwalificatiedossiers en keuzedelen en inschrijven van startende studenten voor nieuwe opleidingen

Start herziene kwalificatiestructuur

Alle scholen zijn verplicht om nieuwe studenten *vanaf 1 augustus 2016* in te schrijven voor de nieuwe opleidingen die gebaseerd zijn op de herziene kwalificaties en keuzedelen. Vanaf de inwerkingtreding van de aangepaste wetgeving kunnen zij de studenten niet meer inschrijven op de 'oude' kwalificaties/-dossiers van de bestaande kwalificatiestructuur. De studenten die staan ingeschreven voor een 'oude' opleiding, kunnen deze opleiding afronden met een diploma tot twee jaar na de nominale studieduur van de opleiding.

Vanaf *1 augustus 2015* mogen mbo-scholen op vrijwillige basis nieuwe opleidingen starten gebaseerd op herziene kwalificatiedossiers en keuzedelen. Op 1 februari 2015 stelt de minister de herziene kwalificatiedossiers vast en komen deze in het Centraal register beroepsonderwijs (Crebo). Voor die kwalificaties kan een school de student inschrijven. Op dat moment is de

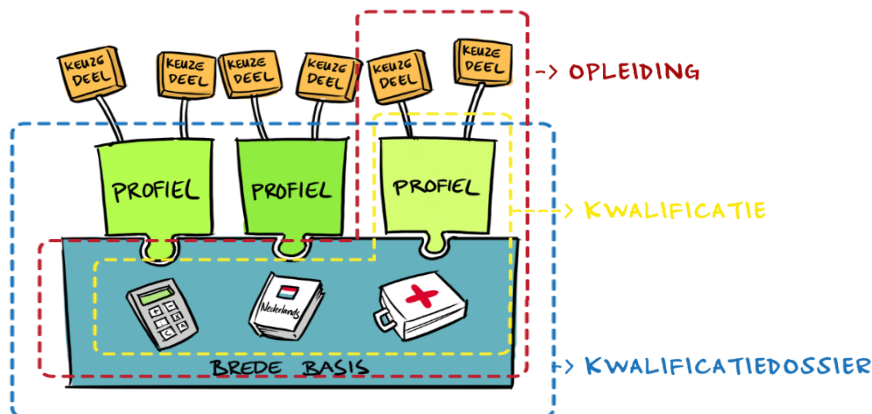
wet- en regelgeving rondom keuzedelen nog niet van kracht. Scholen kunnen de keuzedelen bij vrijwillige start in augustus 2015 in de 'vrije ruimte' aanbieden. De huidige Regeling modeldiploma mbo laat de vrijheid aan de individuele school om ook bij vrijwillige start in het studiejaar 2015-2016 diploma's af te geven met daarop de vermelding van de behaalde keuzedelen en resultatenlijsten (met vermelding van de examenresultaten van keuzedelen).

3. Herziene kwalificatiedossiers

Een kwalificatiedossier blijft nog steeds bestaan uit één of meerdere kwalificaties. De herziene kwalificatiedossiers zijn wel anders gestructureerd. Ze zijn beschreven volgens een nieuw model. Daarnaast zijn kwalificaties efficiënter geclusterd in een kwalificatiedossier. Dat betekent dat de overlap tussen de mbo-kwalificaties verminderd is. Mbo-scholen moeten onderzoeken wat deze hernieuwde clustering betekent voor het onderwijs en de examinering. Uitgangspunt bij examineren blijft de totale kwalificatie, net als in de huidige situatie. Ook de principes van de Standaarden examenkwaliteit mbo blijven gelijk. Een herziene kwalificatie kan inhoudelijk gewijzigd zijn t.o.v. de huidige kwalificatie of er kan een herstructurering hebben plaatsgevonden. De mbo-school bekijkt per kwalificatie hoe het examenplan en de exameninstrumenten daarop worden aangepast.

3.1 Opbouw van een kwalificatie

In de herziene kwalificatiestructuur is sprake van kwalificaties en keuzedelen. De kwalificatie-eisen staan beschreven in het basis- en profieldeel van het kwalificatiedossier. In een kwalificatiedossier zijn één of meerdere verwante kwalificaties opgenomen. Een kwalificatie vormt samen met één of meer keuzedelen de opleiding.

De instructie bij de ontwikkeling van kwalificatiedossiers en keuzedelen kent een globale verdeling tussen het basisdeel (minimaal 50%), het profieldeel (maximaal 35%) en het keuzedeel (15%). Deze opbouw is een richtlijn voor ontwikkelaars van de kwalificatiedossiers en keuzedelen.

De school is zelf verantwoordelijk voor de inrichting van aangeboden opleidingen, waaronder de onderwijsprogrammering (inclusief de onderwijstijd), de examinering en de verantwoording.

Elke kwalificatie kent één of meerdere kerntaken, met bijbehorende werkprocessen. De gemeenschappelijke kerntaken van de kwalificaties in een kwalificatiedossier staan in het basisdeel. De unieke handelingen voor een kwalificatie staan beschreven in het profiel.

Voorbeeld van een herziene kwalificatie

De kwalificatie 'Zelfstandig werkend bakker' bestaat bijvoorbeeld uit de volgende kerntaken:

B1-K1 Bereidt bakkerijproducten.

P2-K1 Bestelt grondstoffen en producten en slaat deze op.

P2-K2 Bevordert de kwaliteit en aantrekkelijkheid van het assortiment.

Het basisdeel

Het basisdeel bestaat uit een beroepsgericht en generiek deel. In het beroepsgerichte basisdeel staan de *gemeenschappelijke elementen van de kwalificaties*, beschreven in kerntaken en werkprocessen, vakkennis en vaardigheden. U ziet hierdoor meteen wat de overeenkomsten zijn tussen de verschillende kwalificaties in een kwalificatiedossier.

In het voorbeeld van de 'Bakkerij' moet iedere bakker, ongeacht niveau of context, kunnen bakken. Alle kwalificaties binnen het kwalificatiedossier 'Brood en Banket' hebben de basiskerntaak 'Bereidt bakkerijproducten' gemeenschappelijk. In de oude kwalificatiedossiers stond deze informatie per kwalificatie beschreven.

In het basisdeel zijn ook de kwalificatie-eisen beschreven voor de generieke onderdelen Nederlandse taal, rekenen, loopbaan- en burgerschap en (alleen voor mbo niveau 4) Engels (niveau 4).

Aanvullende eisen in het basisdeel

Elk mbo-niveau stelt specifieke eisen aan complexiteit, verantwoordelijkheid, zelfstandigheid, vakkennis en vaardigheden. Binnen de gemeenschappelijke basis speelt ook de context waarin een beroepsbeoefenaar de werkprocessen uitvoert een rol. Het nieuwe model schept daarom ruimte voor een gedifferentieerde uitwerking per profiel. Dit zijn aanvullende eisen. Ze doen recht aan het niveau en de context van de kwalificatie.

In het voorbeeld 'Bakkerij': alle kwalificaties bij 'Brood en Banket' hebben de kerntaak 'Bereidt bakkerijproducten'. Vergeleken met de uitvoerend bakker (niveau 2) heeft een zelfstandig werkend bakker (niveau 3) een andere zelfstandigheid en verantwoordelijkheid, moet complexere producten maken, heeft extra vakkennis en vaardigheden nodig en moet nog extra handelingen kunnen uitvoeren. Deze extra handelingen en verantwoordelijkheden in de kerntaak 'Bereidt bakkerijproducten' zijn daarom opgenomen in de aanvullende eisen.

Het profieldeel

De verschillen tussen de kwalificaties binnen een dossier worden beschreven in een apart profieldeel. Daarom bestaat het profieldeel uit kerntaken en werkprocessen die alleen gelden voor de specifieke kwalificatie.

In het voorbeeld 'Bakkerij': een zelfstandig werkend bakker moet naast het bereiden van bakkerijproducten, ook grondstoffen kunnen bestellen en de kwaliteit en aantrekkelijkheid van het assortiment bevorderen. Dit geldt niet voor de uitvoerend bakker, een andere kwalificatie in hetzelfde kwalificatiedossier. Daarom staan deze kerntaken voor de zelfstandig werkend bakker in het profieldeel.

3.2 Examineren van een kwalificatie

De mbo-school bepaalt de inrichting van aangeboden opleidingen, waaronder ook de examinering, met inachtneming van de wet- en regelgeving. In het Examen- en kwalificatiebesluit staat bijvoorbeeld dat voor diplomering iedere kerntaak tenminste voldoende moet zijn. Ook staan daarin eisen voor de examinering van de generieke onderdelen (Nederlandse taal, enz.).

Op basis van de kwalificatie-eisen mag een mbo-school zelf een passende methodemix samenstellen. Het gemeenschappelijke deel van de kwalificaties uit een kwalificatiedossier mag u gezamenlijk examineren; het moet niet. Het basisdeel is niet het belangrijkste deel van de kwalificatie, het geeft alleen het gemeenschappelijke aan. U hoeft het basisdeel ook niet als eerste te examineren. Een school bepaalt zelf de inrichting van de examens van de aangeboden opleidingen.

Als een kerntaak voor meerdere kwalificaties gelijk is, kunt u één examen maken voor deze kwalificaties. Als dit niet zo is en er per kwalificatie aanvullende eisen zijn beschreven bij de kerntaak, dan ontwikkelt u voor deze kerntaak verschillende versies, voor elke kwalificatie één. Bij de codering van de examens en de verantwoording ervan, geeft u aan voor welke kerntaken en werkprocessen dit examen is en voor welke kwalificatie. Een mbo-school examineert de kerntaken uit het profieldeel los of gezamenlijk met de kerntaken uit het basisdeel, zolang u maar per kerntaak een examenresultaat geeft.

3.3 Wijze van clustering van kwalificaties

Kwalificaties zijn op verschillende manieren geclusterd in een kwalificatiedossier. De wijze van clustering kan van invloed zijn op de keuzes voor het vormgeven van de examinering. Onderstaande voorbeelden van clustering laten zien welke keuzes mogelijk zijn.

1. Kwalificaties zonder verwantschap

Enkele kwalificatiedossiers bevatten slechts één kwalificatie. Deze kwalificatie kent geen verwantschap met andere kwalificaties. Het kwalificatiedossier beschrijft geen aparte profielen. *Voorbeeld:* kwalificatiedossier Pianotechniek met daarin kwalificatie Pianotechnicus. De beroepsgerichte examinering omvat de kerntaken in het basisdeel.

2. Horizontale clustering van kwalificaties

De meeste kwalificatiedossiers bevatten meerdere kwalificaties. Als deze van hetzelfde mbo-niveau zijn is er sprake van 'horizontale' clustering. Het verschil tussen de kwalificaties ontstaat vaak door de verschillende context waarin een beroepsbeoefenaar dezelfde werkzaamheden uitvoert.

Voorbeeld: kwalificatiedossier Middenkader Bouw en Infra met kwalificaties Middenkaderfunctionaris Bouw, Infra, Landmeetkunde, Verkeer en Stedenbouw, en Restauratie.

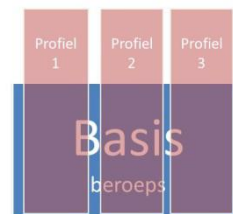
De gemeenschappelijke kerntaken die in het basisdeel zijn aangegeven beschrijven welke werkzaamheden alle middenkaderfunctionarissen moeten uitvoeren. Per context hebben ze andere vakkennis en vaardigheden nodig. Deze zijn aangegeven in de aanvullende eisen. Niet gemeenschappelijke werkzaamheden zijn beschreven in de profielkerntaak.

Bij de beroepsgerichte examinering van de basisdeel-kerntaak in een horizontaal geclusterd kwalificatiedossier kunt u bijvoorbeeld de volgende keuzes maken:

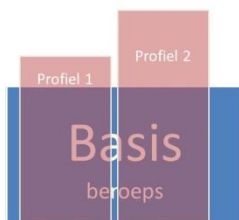
- Eén examen, dat geschikt is voor alle contexten.
- Per context één examen. U kleurt de werkzaamheden van de basisdeel-kerntaak dan in vanuit de context van de betreffende kwalificatie.
- Eén examen waarin u zowel de basisdeel- als de profieldeel-kerntaken in de context van de kwalificatie examineert. Er moet wel een oordeel per kerntaak herleidbaar zijn.

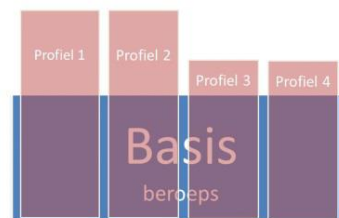
1. Kwalificatie zonder verwantschap

2. Horizontale clustering van kwalificaties

3. Verticale clustering van kwalificaties

4. Meervoudige clustering van kwalificaties

3. Verticale clustering van kwalificaties

Een kwalificatiedossier kan ook kwalificaties bevatten die verschillen van opleidingsniveau. Het basisdeel beschrijft welke beroepshandelingen, kennis en vaardigheden en typerende beroepshouding de kwalificaties op niveau 2, 3 en/of 4 gemeenschappelijk hebben.

Aanvullende eisen beschrijven per kerntaak de verschillen in de kwalificatie-eisen als gevolg van het verschil in niveau van de betreffende student. Het profieldeel beschrijft daarnaast welke afzonderlijke werkzaamheden relevant zijn voor elk van de kwalificaties.

Voorbeeld: Secretariële beroepen

Voor de beroepsgerichte examinering filtert u per kwalificatie de exameneisen uit het kwalificatiedossier. De beroepsgerichte examinering bestaat uit de kerntaak uit het basisdeel, inclusief eventueel aanvullende eisen en kerntaken uit het profieldeel.

4. Meervoudige clustering van kwalificaties

In enkele gevallen bevat een kwalificatiedossier kwalificaties die zowel horizontaal (zelfde niveau) als verticaal (verschillende niveaus) zijn geclusterd.

Voorbeeld: AV-productie, met daarin de kwalificaties medewerker fotografie (niveau 2), allround medewerker AV-productie (niveau 3), fotograaf (niveau 4), AV-specialist (niveau 4). Voor de beroepsgerichte examinering bekijkt u de verschillen en overeenkomsten tussen de kwalificaties, en welke onderdelen u gezamenlijk of apart wilt examineren. Een mbo-school heeft de vrijheid om zelf de examinering in te richten met een eigen methodemix binnen de formele kaders.

3.4 Een exameninstrument ontwikkelen

De kwalificatie-eisen in het kwalificatiedossier zijn het uitgangspunt voor het ontwikkelen van een exameninstrument. Op hoofdlijnen blijven de standaarden examenkwaliteit mbo gelijk. Op onderdelen worden aanpassingen aangebracht. Exameninstrumenten moeten voldoen aan examenstandaard 2 van de Regeling standaarden examenkwaliteit mbo en het Toezichtskader BVE:

'Het exameninstrumentarium sluit aan op de uitstroomeisen en voldoet aan de toetstechnische eisen'.

Tot deze standaard behoort nu onder andere *Indicator 2.1.2: Dekking van het kwalificatiedossier*. In het 'bijbehorende portret wordt onder meer beschreven:

'de kwalificatie-eisen zijn opgenomen in de examens, waarbij 'meer dan driekwart van de werkprocessen per kerntaak – de essentie van het beroep inbegrepen- wordt geëxamineerd. Hierbij zijn inhoud en toetsvorm zodanig afgestemd op de vereisten, dat kennis, vaardigheden en houding in goede balans worden beoordeeld'.

In de herziene kwalificatiedossiers staan *vakkennis en -vaardigheden* meer voorop en zijn beter beschreven:

- Ze zijn vermeld per kerntaak in plaats van per werkproces, zoals bij de huidige kwalificatiedossiers. Dit heeft geen invloed op de keuzes die een school kan maken voor de examinering van vakkennis en vaardigheden. Een school kan deze geïntegreerd examineren of een apart examen afnemen (bijvoorbeeld een theorie-examen naast een praktijkexamen).
- Ze verschillen per mbo-niveau, waarbij per niveau van de kwalificatie een bepaalde beschrijving van het kennisniveau wordt gehanteerd. Een school bepaalt zelf hoe hij de omschreven vakkennis en -vaardigheden invult per kwalificatieniveau. Soms zijn/worden hier sectorale afspraken over gemaakt (in het examenprofiel).

Niveau	Beschrijving kennis
1	Basale kennis
2	Basiskennis
3	Kennis
4	Brede en/of gespecialiseerde kennis

Tabel 1. Toelichting beschrijvingen kennis per mbo-niveau

Een andere indicator bij Standaard 2 is: *Indicator 2.1.4: Beoordelingswijze. Het exameninstrumentarium is voorzien van een beoordelingsvoorschrift dat zo objectief mogelijk beoordeling waarborgt.*

In de herziene kwalificatiedossiers benoemt ieder werkproces de volgende zaken:

- *omschrijving*: welke handelingen moet de beginnend beroepsbeoefenaar uitvoeren?
- *resultaat*: wat is het overkoepelend resultaat van alle handelingen? Wat kunt u zien?
- *gedrag*: hoe moet de beroepsbeoefenaar handelingen uitvoeren, zodat hij het gewenste resultaat behaalt?

Bij een werkproces staan geen prestatie-indicatoren meer, maar gedragsbeschrijvingen. Er zijn nog geen uitspraken gedaan over de beoordelingscriteria van exameninstrumenten en hoe die voor een herziene kwalificatie herleidbaar moeten zijn. De omschrijving, het resultaat en de gedragsbeschrijvingen vormen de input voor een beoordelingsvoorschrift. Het beoordelingsvoorschrift wordt daarmee een waarborg voor een zo objectief mogelijke beoordeling.

4. Keuzedelen

Nieuw binnen de kwalificatiestructuur zijn de keuzedelen. Een opleiding bestaat uit een kwalificatie en één of meerdere keuzedelen. De kwalificatie beschrijft alle eisen die een beginnend beroepsbeoefenaar nodig heeft om te starten op de arbeidsmarkt. Een keuzedeel is een verbreding of verdieping van de beroepskwalificatie of is gericht op een betere toerusting voor doorstroom naar een vervolgopleiding. Alleen voor entreeopleidingen mag een keuzedeel ook remediërend zijn. Een keuzedeel is gekoppeld aan één of meerdere kwalificaties.

Het wetsvoorstel Herziening kwalificatiestructuur biedt de formele grondslag voor de verplichte invoering van keuzedelen in het mbo. Onderliggende regelingen bevatten nadere voorschriften voor keuzedelen. Het ministerie betreft verschillende partijen bij het ontwikkelen van de nadere regelgeving.

De Memorie van Toelichting van het wetsvoorstel is een indicatie aan welke *voorgenomen nadere regelgeving wordt gedacht*. Via een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB), naar verwachting een aanpassing van het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB, neemt de minister nadere voorschriften op over keuzedelen:

- *Keuzedeelverplichting*: de keuzedelen die onderdeel uitmaken van de opleiding bestaan uit een studielast van 240 klokuren of een meervoud daarvan. Dit is afhankelijk van het soort opleiding. Studielast is het totaal van contacturen (BOT), bpv en zelfstudie.

Kwalificatie	Soort opleiding	Keuzedeelverplichting
Niveau 1	Entreeopleiding	240 klokuren
Niveau 2	Basisberoepsopleiding	480 klokuren
Niveau 3	Vakopleiding	720 klokuren
Niveau 4	Middenkaderopleiding 3 jaar	720 klokuren
Niveau 4	Middenkaderopleiding >3 jaar	960 klokuren
Niveau 4	Specialistenopleiding	240 klokuren

Bron: www.herzieningmbo.nl

- *Aanbodverplichting*: de opleiding moet meer keuzedelen aanbieden, dan de keuzedeelverplichting, zodat de student daadwerkelijk kan kiezen uit aangeboden keuzedelen.
- *Examineren en diplomeren*: het examenresultaat² van een gevolgd en gekoppeld keuzedeel is een aanvullende diplomavorwaarde

Een uitgebreide uitleg over keuzedeel- en aanbodverplichting en wat dit betekent voor inschrijven en het onderwijs, vindt u in de [facts & figures keuzedelen](#).

Op [kwalificaties.s-bb.nl](#) staat een overzicht van alle reeds ontwikkelde keuzedelen, de koppeling van keuzedelen aan kwalificaties en het ontwikkelproces van keuzedelen.

4.1 Keuzedeel als aanvullende diplomavorwaarde

Het examenresultaat van een keuzedeel is een *aanvullende diplomavorwaarde*. Dit betekent dat u een keuzedeel moet examineren, maar dat het examenresultaat (wel of niet behaald) geen invloed heeft op de slaag-/zakbeslissing voor het behalen van het diploma.

Waarom is hiervoor gekozen?

De kwalificatie is nodig om een beroep uit te voeren op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar. Het keuzedeel is dat niet, omdat het immers een verrijking is op de kwalificatie. Als een student een keuzedeel niet behaalt, heeft het examenresultaat ervan *geen invloed* op het behalen van een kwalificatie. Het examenresultaat van het keuzedeel staat het behalen van een diploma niet in de weg als de kwalificatie is behaald.

De standaarden voor de examenkwaliteit gelden voor de examinering van de (gehele) opleiding: zowel voor de examinering van de kwalificatie als voor de examinering van de keuzedelen van de opleiding. U mag de examinering van de kwalificatie en de keuzedelen integreren, maar u moet de afzonderlijke examenresultaten van de kwalificatie en van de afzonderlijke keuzedelen kunnen herleiden. De wijze van examineren legt u vast in het examenplan.

4.2 Keuzedelen in de studiegids

Om als student een goede keuze te kunnen maken, vermeldt u voorafgaand aan de start van de opleiding in de studiegids alle examenonderdelen en aanvullende diplomavorwaarden waaraan een student moet voldoen om het diploma te kunnen behalen.

Keuzedelen zijn nieuwe examenonderdelen. Aan het begin van de opleiding is informatie erover nog niet altijd beschikbaar of deze wijzigt gedurende de opleiding. Hoe gaat u daarmee om?

Als de school een student inschrijft voor een opleiding, dan gaat het om een inschrijving voor een kwalificatie. Inschrijven voor een kwalificatiedossier of voor een opleidingsdomein is ook mogelijk, maar een inschrijving voor een keuzedeel kan niet.

---

² Ongeacht of dit resultaat positief of negatief is.

Het is *niet* nodig om ook meteen keuzedelen te kiezen bij de start van de opleiding. Dat kan ook in de loop van de opleiding gebeuren, mede gelet op de aard van keuzedelen. Tijdens de opleiding plant de mbo-school een moment waarop de student een keuze moet maken uit de gekoppelde keuzedelen die de mbo-school op dat moment aanbiedt.

Voordat de student een keuzedeel moet kiezen, checkt u of de inhoud van het keuzedeel-aanbod van de school nog goed aansluit op de arbeidsmarkt en op het vervolgonderwijs en correspondeert met de actuele landelijke lijst gekoppelde keuzedelen. Welke ontwikkelingen zijn er nu in de regio? Zijn er nieuwe keuzedelen die interessant zijn voor onze school? Zijn er keuzedelen die niet meer gekoppeld zijn omdat ze niet meer relevant zijn? Als aanpassingen nodig of gewenst zijn, voert u die door. Het is belangrijk dat u de student tijdig en adequaat informeert over het actuele aanbod van keuzedelen bij opleidingen en hoe voldaan kan worden aan de *aanvullende diplomavooraarde* betreffende de keuzedelen van de opleiding.

4.3 Keuzedelen in het examenplan

In het examenplan/de examenregeling staan per kwalificatie en cohort alle examenonderdelen waaraan een student moet voldoen, inclusief de bijbehorende beslisregels. In het examenplan staat dus ook hoe uw school de verschillende keuzedelen examineert en welke beslisregels daarbij gelden.

Voorbeeld opstellen examenplan.

Op het moment van de keuze voor een keuzedeel zijn aan kwalificatie Z de volgende keuzedelen gekoppeld A, B, C, D en E. De mbo-school kiest ervoor om keuzedeel A,B,C en D aan te bieden. De keuzes die uw mbo-school maakt over het aanbod van keuzedelen legt u vast in de studiegids. Op school X mag de student kiezen voor keuzedelen ABC of ABD. De keuze van de student legt u vast in de onderwijsovereenkomst. De wijze van examinering van de aangeboden keuzedelen legt u vast in het examenplan. Daarvoor zijn verschillende mogelijkheden:

A: Examinering van keuzedelen is nog onbekend bij aanvang van de opleiding, examenplan wordt aangevuld bij keuzemoment.

Aan het begin van de opleiding zijn er nog weinig keuzedelen beschikbaar of een school heeft nog geen beslissing genomen over het aanbod van keuzedelen. Daardoor kunt u de wijze van examinering van keuzedelen aan het begin van de opleiding nog niet opnemen. Wat kunt u wel doen? In het examenplan benoemt u dat het hebben van een examenresultaat voor alle keuzedelen van de keuzedeelverplichting van de betreffende opleiding een aanvullende diplomavooraarde is. De concrete invulling wat betreft de keuzedelen laat u nog leeg. Voordat de student een keuzedeel moet kiezen, past u het examenplan aan en informeert u de student over het vastgestelde examenplan.

B: Bij aanvang van de opleiding stelt u een concept-examenplan op voor keuzedelen, met ruimte voor wijzigingen bij keuzemoment.

Aan het begin van de opleiding doet u op basis van het aanbod van keuzedelen van de school een voorstel voor de examinering van de keuzedelen.

Met de herziene kwalificatiestructuur wordt het examenplan wat betreft de informatie over de examinering van onderscheiden keuzedelen dus op een later moment definitief vastgesteld dan met de huidige kwalificatiestructuur. Daarbij moet een student op de hoogte zijn van de examinering van keuzedelen en de beslisregels, voordat hij een keuze maakt voor één of meerdere keuzedelen. Daar moet een school zorgvuldig mee omgaan. Als u het concept-examenplan wijzigt tijdens de opleiding (zoals in optie B), wees er dan van bewust dat de student hier niet altijd op rekent.

4.4 Keuzedelen en diplomeren

De slaag-/zakbeslissing voor het diploma

Met de herziene kwalificatiestructuur moet de examencommissie bij het diplomeren ook vaststellen of de student heeft voldaan aan de *aanvullende diplomavooraarde*: de keuzedelen van de opleiding. Dit betekent dat de examenresultaten van de gekoppelde keuzedelen die gevolgd zijn door de student, beschikbaar zijn.

De tekst op het diploma en de resultatenlijst

De examenresultaten van alle gevolgde keuzedelen moeten worden vermeld op de resultatenlijst bij het diploma. Behaalde keuzedelen worden op het diploma vermeld. Het behaalde keuzedeel is een 'plus' op het diploma. Hiermee maakt u de verrijking van behaalde keuzedelen (bovenop de behaalde kwalificatie) op het diploma zichtbaar voor de arbeidsmarkt en voor instellingen voor vervolgonderwijs. De 'Regeling modeldiploma mbo' wordt hierop aangepast.

Vrijstelling voor keuzedelen

Als een student een keuzedeel al gevolgd heeft in een eerdere opleiding, dan kan hij een vrijstelling aanvragen bij de examencommissie als het gevolgde keuzedeel ook aan de vervolgoopleiding is gekoppeld. Een keuzedeel heeft geen niveau en kan gekoppeld zijn aan meerdere kwalificaties. Als een student doorstroomt, kan het dus zijn dat hij al voor een deel aan de keuzedeelverplichting heeft voldaan.

Als een student in een eerdere opleiding het keuzedeel al gevolgd heeft en het examen behaald heeft, mag de examencommissie beslissen om vrijstelling te geven voor dit keuzedeel. Als een student in een eerdere opleiding het keuzedeel heeft gevolgd, maar het examen niet behaald heeft, mag de examencommissie dit meenemen in de beoordeling of de student heeft voldaan aan (een deel van) de aanvullende diplomavooraarde. Een examencommissie mag besluiten dat de student het keuzedeel al 'gevolgd' heeft en dat het daarmee meetelt voor de invulling van de keuzedeelverplichting van de opleiding.

De keuzedeelverplichting zegt niets over het examenresultaat van het keuzedeel, maar over de omvang van de keuzedelen, die horen bij de opleiding.

Vanaf 1 augustus 2016 moeten mbo-scholen de volgende extra gegevens aanleveren aan BRON: de behaalde keuzedelen, niet-behaalde geëxamineerde keuzedelen en de bpv bij een keuzedeel. *Deze informatie kan een examencommissie gebruiken als een student vrijstelling aanvraagt voor een keuzedeel.*

Schoolverklaring versus certificaat

Als een student niet het diploma heeft behaald, maar wel een keuzedeel heeft behaald of een deel van de kwalificatie (en/of een deel van keuzedeel) met tenminste een voldoende heeft afgerond, mag de school een schoolverklaring uitgeven.

Alleen als de minister met een Algemene Maatregel van Bestuur heeft bepaald dat er aan een bepaald deel van de genoemde kwalificatie (of aan het genoemde keuzedeel) een certificaat is verbonden, mag een school daarvoor een certificaat uitreiken. Een certificaat mag alleen worden uitgereikt aan het eind van de opleiding als de student *niet het diploma heeft behaald*. Op dit moment zijn er alleen in de groene sector certificaten verbonden door de minister van Economische Zaken.

5. Achtergrondinformatie

Websites

- Op www.herzieningmbo.nl vindt u alle algemene informatie over het volledige project implementatie herziening kwalificatiestructuur. Hier vindt u filmpjes over de herziening en bijvoorbeeld de facts & figures over keuzedelen.
- Op kwalificaties.s-bb.nl vindt u de herziene kwalificatiedossiers, de keuzedelen en crebo-lijsten. Ook het ontwikkelproces van keuzedelen staat op deze site van SBB.
- De MBO Raad is het project Servicepunt Invoering Herziening Kwalificatiestructuur (IHKS) gestart. Op www.ihks.nl publiceert dit servicepunt ondersteuningsdocumenten voor mbo-scholen voor het ontwikkelen van onderwijs op basis van de herziene kwalificatiedossiers³.

Relevante documenten

- Memorie van toelichting bij wetsvoorstel herziening kwalificatiestructuur, beschikbaar voorjaar 2015 ([download PowerPoint](#))
- Facts & figures Keuzedelen, november 2014 ([download pdf](#))⁴
- Leeswijzer voor vernieuwde kwalificatiedossiers, maart 2013 ([download pdf](#))
- Regeling vaststelling model en toetsingskader kwalificatiedossiers 2015-2016, december 2015 ([download pdf](#))

---

³ NB. Deze website is nog in ontwikkeling en komt begin februari 2015 online. Tot die tijd wordt u doorgeleid.

⁴ Let op. Dit document wordt herzien in januari 2015. Op www.herzieningmbo.nl vindt u de laatste versie.